

I Forbindelse med foranstaaende Beretning vil det formentlig være af Interesse at læse nedenstaaende Udklip af »Hedeselskabets Tidsskrift«.

Om Anvendelse af Straffefanger til Hedearbejde.

Om end Hovedformaalet med Anvendelse af Straffefanger til Hedearbejde er paa god Maade at indvirke paa Fangerne, ved at give dem Arbejde i den fri Natur, fremfor det stillesiddende Arbejde ved Væv og Rok i Horsens Tugthus, saa er det sekundære Formaal dog tillige at benytte Fangerens Arbejdskraft paa heldig Maade til Hedens Tilplantning.

Medens den førstnævnte Side af Sagen særlig henhører under Fængselsvæsenets Ressort, har det været de Plantningsselskaber, Plantningsselskabet Steen Blicher og Jydsk Myremalms og Plantningsselskab, som have overtaget Fangerens Arbejdskraft, magtpaaliggende at kunne anvende Fangerne paa rigtig og fordelagtig Maade.

Selskaberne overtog første Gang Arbejdskraften af 15 Fanger i 1899 fra 12. August til 12. Oktober, altsaa i to Maaneder, og betalte Fængselsvæsenet 1 Krone pr. Fangearbejdsdag, herunder ogsaa for Regnvejrskdage, i hvilke Dage Selskaberne da sysselsatte Fangerne med Kurvefletning. Selskaberne leverede endvidere de fornødne Arbejdsredskaber, det til den forstlige Ledelse fornødne Tilsyn, og endelig afgaves Gedhuset til Fangerens Husning, imod at Fængselsvæsenet overtog Gedhusets Vedligeholdelse i de Aar, Installationen finder Sted.

Fængselsvæsenet sørgede paa den anden Side for Fangerens Underhold i enhver Retning, ligesom det selvfølgelig i enhver Henseende førte Tilsynet med Fangerne, i hvilken Anledning en Overbetjent og to Politibetjente medfulgte.

Denne første Fangekampagne begyndte under forholdsvis uheldige Vilkaar. Sommeren 1899 var nemlig som bekendt meget tør, og Jordbunden var derfor meget haard at grave i. Endskønt Fangerne arbejdede ihærdigt, blev

derfor det præsterede Arbejde forholdsvis lille, og det økonomiske Resultat blev det første Aar ikke særlig gunstigt for Selskaberne, som nedenstaaende Oversigt udviser.

Oversigt over det Arbejde, de i Gedhus Plantage fra 12. August til 12. Oktober 1899 modtagne Straffefanger præsterede:

		For Selskabet	
		Til Udgift	Til Værdi
		Kr. Ø.	Kr. Ø.
1	I de første 308 $\frac{1}{2}$ Arbejdsmandsdage gravedes paa 7 $\frac{1}{2}$ Td. Ld. Ager 18,900 $\frac{10}{16}$ " aflange Huller med 2 $\frac{1}{4}$ \times 2 $\frac{1}{2}$ Al. Afstand, der altsaa kostede 1 Kr. pr. Arbejdsmandsdag	303	50
	Medens Værdien kun kunde sættes til 1 Øre pr. Hul, altsaa		189
	Det præsterede Arbejde blev altsaa meget dyrt for Selskabet, men dette skyldes først og fremmest, at Jorden paa Grund af den usædvanlige Tørke var usædvanlig haard at arbejde.		
2	Imidlertid blev Jorden oplødt eller omtrent oplødt af Regn, og man ændrede samtidig Arbejdet, saaledes at der i Agermark først pløjedes Render, med 2 $\frac{1}{2}$ Al. Afstand, hvorefter Fangerne gennemgravede Bunden af disse Render i 12—14" Dybde.		
	I 151 $\frac{1}{2}$ Dag gravedes 15,400 Fvn. Rende paa 8 $\frac{1}{2}$ Td. Ld. med Udgift pr. Td. Ld.		17 Kr. 80 Ø.
	samtidig med at Pløjningen kostede pr. Td. Ld.		6 — . —
	i alt pr. Td. Ld.	202	50
	Medens dette Arbejde for Selskabet har en Værdi af 25 Kr. pr. Td. Ld.		212 50
8	Derefter gik man over til Gravning af $\frac{14}{14}$ "s kubiske Huller i Hede med 2 \times 4 Al. Afstand. I 252 Dage gravedes 51,800 $\frac{14}{14}$ "s Huller med Udgift	252	"
	Og til Værdi à $\frac{1}{2}$ Øre pr. Hul		259 .
	At overføre	758	660 50

		Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
	Overført . . .	758	•	660	50
4	Foruden disse Udgifter har Selskabet imidlertid betalt:				
5	For Arbejdsredskaber til Gravning: 32 Spader, 1 Greb og Reparation	103	05		
	Disse Spader ere dog endnu for en Del i Behold til Brug igen.				
	Samt for Redskaber til Kurvefletning: 4 Knive, 2 Syle. 1 Grenesaks 4 Kr. 95 Ø.				
	For Pilemateriale 8 — • —	12	95		
	Der blev flettet Kurve til Værdi			10	•
6	Endvidere har Selskabet betalt Plantøren for det ekstraordinære Tilsyn af Fangernes Arbejde	100	•		
	Summa Udgift for Selskabet . . .	974	•		
	Summa Værdi for Selskabet . . .			670	50

Imidlertid var Fangernes Disciplin udmærket, de havde utvivlsomt godt af Kampagnen, og for Plantningsselskaberne var denne heller ikke uden Lyspunkter. Post 2 og 3 udviste nemlig, at Fangerne kunde præstere et betydeligt Hedearbejde, naar Jorden ikke er udtørret.

Plantningsselskaberne afsluttede herefter en ny Kontrakt med Fængselsvæsenet for Finansaaret 1900—1901, hvorefter de skulde modtage i dette Aar 20 Fanger, og da saavel under en Foraars- som Efteraarskampagne, hvers Varighed af ca. 2 Maaneder. Efter denne Kontrakt opnaaede Selskaberne to mindre Lempelser, idet de dels fritoges for yderlig at tillægge Arbejdsredskaber, dels fritoges for at overtage Fangernes Arbejdskraft paa Regnvejrsdage, idet det da blev Strafanstaltens Sag at sysselsætte Fangerne.

Herefter stillede Oversigten over 20 Straffefangere Arbejde i Gedhus Plantage i Tiden fra 21. April til 21. Juni 1900 sig saaledes:

		For Selskabet			
		Til Udgift		Til Værdi	
		Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1	Paa 40 Td. Ld. plantet 120,800 Planter i 138 Dage à 1 Kr.	138	>		>
	Værdi: Sætning af 120,800 Planter à 1½ Kr. pr. 1000 Stk.			180	
2	Paa 67½ Td Ld. gravet 117,850 ¼/¼" s Huller i 569 Dage à 1 Kr.	569	>	569	>
	Værdi: 117,850 ¼/¼" s Huller à ½ Øre				
3	Paa 18 Td. Ld. gennemgravet Render med 4 Alens Afstand, hvortil medgaaet 94 Dage à 1 Kr. = 94 Kr.				
	Forudgaaende Skræpløjning af samme à 3 Kr. pr. Td. Ld. = 54 —	148	>		
	Værdi: 18 Td. Ld. at rillepløje à 12½ Kr.			225	>
4	Paa 6½ Td. Ld. gennemgravet Render med 2½ Alens Afstand, hvortil medgaaet 91 Dage à 1 Kr. = 91 Kr.				
	Forudgaaende Skræpløjning af samme à 6 Kr. pr. Td. Ld. = 39 —	130	>		
	Værdi: 6½ Td. Ld. at rillepløje à 25 Kr.			162	50
5	Plantørens ekstraordinære Honorar for Tilsyn	100	>		
	Summa Udgift for Selskabet . . .	1080	>		
	Summa Værdi for Selskabet . . .			1156	50

Og Oversigten over 20 Straffefangere Arbejde i Myremalms Plantagen i Tiden fra 4. August til 2. Oktober 1900:

		For Selskabet			
		Til Udgift		Til Værdi	
		Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1	Paa 74 Td. Ld. gravet 129,263 ¹⁴ / ₁₄ "s Huller i 465, Dage à 1 Kr.	465	30		
	Værdi: 129,263 Huller à ¹ / ₂ Øre.			646	31
2	Paa 52 Td. Ld. gennemgravet Render med 4 Alens Afstand, hvortil medgaaet 430, Dage à 1 Kr. = 430,20 Kr.				
	Forudgaaende Skræpløjning af samme 52 Td. Ld. à 3 Kr. . . = 156,00 —	586	20		
	Værdi: 52 Td. Ld. at rillepløje med 4 Al. Afstand à 12,50 Kr.			650	
3	Plantørens ekstraordinære Honorar for Tilsyn	100			
	Summa Udgift for Selskabet . . .	1151	50		
	Summa Værdi for Selskabet . . .			1296	31

Til ovenstaaende Oversigter bemærkes imidlertid, at det er meget vanskeligt at ansætte Værdien af det udførte Fangearbejde rigtigt. Havde vi ikke Fangerne, vilde Kulturarbejdet være blevet udført ved Plov, og Fangernes Arbejde er derfor blevet sammenlignet med Pløjningsarbejder. Om end disse, for overhovedet at kunne sammenlignes med Haandarbejde, ere blevne beregnede til en forholdsvis høj Pris, saa vilde det dog næppe være muligt med Plov at faa udført et saa godt Arbejde som med Fangerne. De gravede Huller og Render ere særdeles godt gravede, og om end man næppe kan regne fuldt ud efter Planternes Vækst i det første Aar, saa har dog denne været udmærket.

Alt i alt have Selskaberne den største Grund til at være fuldt ud tilfredse med det af Fangerne præsterede Arbejde.

Da tillige Fængselsvæsenet betragter Sagen som Succes, paatænkes Fangevirksomheden paa Heden næste Aar udvidet, saaledes at Fanger muligvis ogsaa ville blive anvendte til Plantningsarbejder i Plantagen »Mourier Petersen«, der

som bekendt ligger i Lem Sogn paa Skovbjerg Bakkeøens Vestside, 2 Mil Vest for Ringkøbing.

Endelig skal anføres, at medens der i Befolkningen fra først af var megen Ængstelse til Stede overfor Installationen. saa er det nu ikke mere Tilfældet.

Birkebæk, den 17. December 1900.

Chr. Dalgas.
